

RLB666

KONEC SVĚTA

PODZIM 2015

1. Konec světa ve starověkém Středomoří

NEZBYTNÉ TERMINOLOGICKÉ MINIMUM...

- **Kosmogonie/antropogonie**
 - Nauka o stvoření světa/člověka
- **Kosmologie**
 - Nauka o podobě světa a jeho uspořádání (kosmos = lad vs. chaos)
- **Eschatologie**
 - Nauka o konci světa (*ta eschata* – poslední věci)
- **Soteriologie**
 - Nauka o dosažení „záchrany“/“spásy“

KONEC SVĚTA V ŘECKÉM A ŘÍMSKÉM NÁBOŽENSTVÍ

- (Překvapivý) nezájem o tuto problematiku
- Absence univerzálního kosmogonického/kosmologického mýtu
 - Lokální perspektiva (vznik národů a měst)
- Platónská filosofie (hmota existuje od věčnosti)

POSMRTNÝ OSUD ČLOVĚKA

- Po smrti těla odchází duše do podsvětí
 - Zde přežívá v podobě „stínu“ (velmi bezútěšná forma existence)
 - Žádná „spása“ v křesťanském slova smyslu
- Řešení praktických problémů
 - Zajištění řádného pohřbu
 - Pravidelné uctívání předků

MÍSTOPIS PODSVĚTÍ

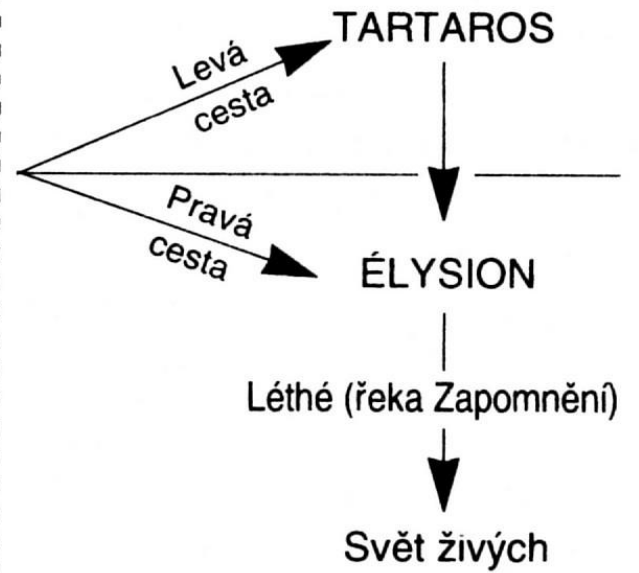
Přechod
ze světa
živých
do říše
mrtvých

Místo
pobytu
nepohřbených
mrtvých

Acherón
(nebo
Styx)

Pole
nářků
(*campi
lugentes*)

Nejzazší
nivy
(*ultima
arva*)

Léthé (řeka Zapomnění)

Svět živých

POSMRTNÝ OSUD ČLOVĚKA

- Postupné prosazení představy, že osud zemřelého může být zlepšen zasvěcením do některého z mystérií
 - Eleusínská mystéria, orfická mystéria atd.
 - Mýtus o Démétře a Persefoně; mýtus o Dionýsovi Zagreovi
 - „VIP oddělení“ v podsvětí; blažená existence a věčné slavení mystérií v blízkosti božstev

ΕΙΣ ΤΑ ΑΥΘΕΡΕΜΗ ΚΑΡΟΝ ΜΥΜΙΑ
ΑΥΛΑ ΠΙΕΜΟΝ ΚΡΑΝΑΣΑ ΕΙΡΟΝ
ΕΤΙΝΕΙΑ ΔΕΥΗΚΗ ΠΡΟΡΕΟΕ
ΤΡΑΔΕΙΝΤΑ ΔΕΥΗΚΗ ΠΡΟΡΕΟΕ
ΣΤΑΙΟΝ ΤΟ ΑΣΤΕΡΕΜΤΟΕ
ΤΑ ΡΕΥΟ ΓΕΝΟΣ ΟΥΡΑΝΟΝ

Toto je úkol paměti, když se blíží okamžik smrti
a cesta do bytelného příbytku Hádova,
po pravé straně tam nalezněš pramen,
u něho do výše roste a pne se bělostný cypřiš.
Zemřelých duše sem chodí a hledají chladivý doušek.
K tomuto prameni do blízka nechod' a přiblížit střež se.
Nalezněš další. Zde z širého jezera Paměti čerpej
proudící chladivou vodu, sem hlídači sami tě pustí.
Budou se oni tě tázat, co přivádí do těch míst tebe,
jim ty pak po pravdě vypovíš všechno, co budou chtít vědět.
Řekneš: „Jsem potomek země a rovněž tak hvězdného nebe,
nebeský tedy mi původ byl dán, to známo vám budiž!
Žízeň mě souží a až k smrti trápí, tak dejte mi rychle
chladivou vodu, jež v širém se jezeru Paměti skrývá.“
Strážci pak povolí tobě se z božského pramene napít.
S jinými slavnými mysty a bakchy se posvátnou cestou
budeš společně ubírat dále...

Zlatá orfická tabulka z Hipponia (doplněný překlad Radislava Hoška)

ZOROASTRISMUS

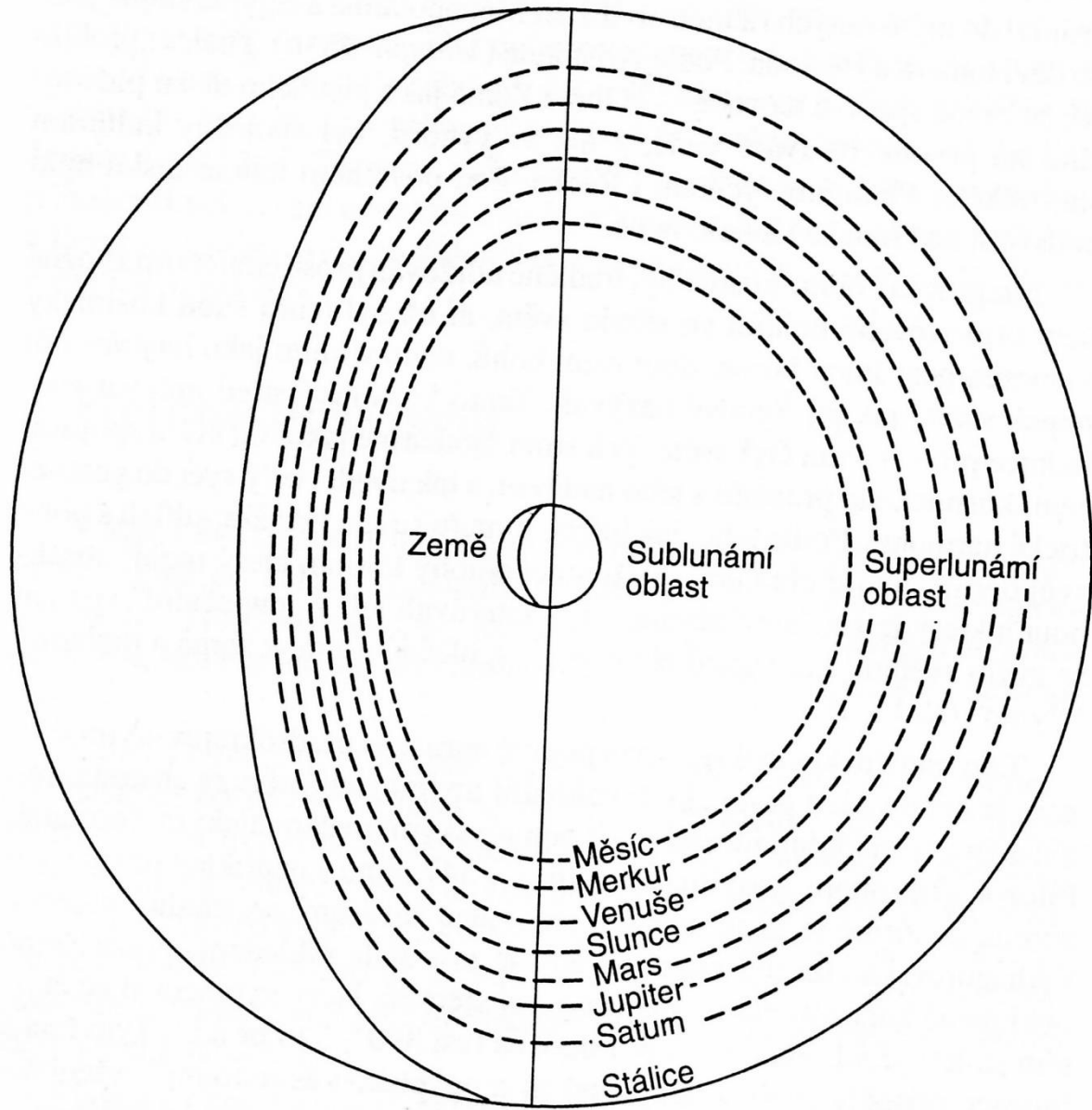
- Zoroastrismus (podle proroka Zarathuštry, řec. Zoroastra)
- Dualistický systém – věčný souboj dvou principů
 - **Ahura Mazda** (Bůh světla a pravdy)
 - Ameša spentas (šestice personifikovaných dobrých principů)
 - **Ahriman** (Bůh temnoty a lži) a jeho „démoni“

ZOROASTRISMUS

- Svět je stvořen Ahura Mazdou, je však „pokažen“ Ahrimanem
 - Souboj mezi vyznavači pravdy (zoroastrovci) a lži (ostatní národy nebo nepřátelské skupiny)
 - Tento boj je časově omezen
 - *Činvat* (most posledního soudu)
 - *Frašegird* (ohnivý konec světa, jeho očištění a znovuuustavení; vzkříšení spravedlivých)

KONCE SVĚTA V POZDNÍ ANTICE

- Gnosticismus (nábožensko-filosofický proud)
- Souvisí se změnou kosmologického pojetí světa
 - V archaickém a klasickém období (**trojdomý kosmos**: Olymp (bohové), země (lidé), podsvětí (podsvětní bohové/zemřelí))
 - Od období helénistického (**ptolemaiovský model kosmu**): bohové nesídlí v sublunární sféře

Země

Sublunární
oblast

Superlunární
oblast

Měsíc

Merkur

Venuše

Slunce

Mars

Jupiter

Saturn

Stálice

GNOSTICISMUS

- Dualistický systém
 - Nejvyšší Bůh (zcela duchovní)
 - Démonická hmota
 - Svět vzniká v důsledku omylu („kosmická katastrofa“) nebo vzpoury nižších božských sil (emanací)
 - Démiúrgos, archonti atd.
-

GNOSTICISMUS

- Člověk – božská jiskra uvězněná v těle
 - Tři typy lidí (pneumatici, psychici a hylikové)
 - Vysvobozování částech světla ze zajetí hmoty
- K tomu, aby člověk našel cestu ke „spáse“, je třeba, aby obdržel zjevené Poznání (*gnósis*)
 - Pochází od Nejvyššího boha a je zjeveno jeho poslem
 - Ježíš Kristus, Seth atd.
 - Reinterpretace knihy Genesis (Had jako kladný hrdina, Jahve jako démiurg)

MANICHEISMUS

- Poslední velký gnostický systém (3. století n.l. až 16. století n.l.)
- **Mání** – zakladatel a „pečeť proroků“
- Dualistický náboženský systém – specifická forma křesťanství s prvky perské náboženské tradice
 - Dva principy (Převeliký Otec a Král temnoty)
 - Tři časy

MANICHEISMUS

- Svět je stvořen jako součást plánu porážky temnoty
 - Oběť Prvního člověka
 - „Otrávení“ temnoty světlem
 - Sbírání světla – stěžejní úkol manichejské církve
 - Dokonalí (*perfecti*) a posluchači (*auditores*)

MANICHEISMUS

- Přinášení jídla (vegetariánského) a jeho obětování
- Tělo dokonalých jako nástroj vysvobození částíček světla
- Měsíční a sluneční kanál
- Po vysvobození všech světelných částíček svět zanikne
 - Dokonalé a trvalé oddělení dvou principů